

Warszawa, dnia 4 lipca 2019 r.

KMP. 570.30.2018.TG

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Komisariatu Policji Warszawa Włochy
(wyciąg)**

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192), zwanego dalej: OPCAT, oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 10 grudnia 2018 r. Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Mechanizm) przeprowadził wizytację Komisariatu Policji Warszawa Włochy (dalej zwany: Komisariat, jednostka, placówka), mieszczącego się przy ul. Komitetu Obrony Robotników 57.

W skład zespołu wizytującego wchodził: dr Justyna Józwiak (socjolog), Klaudia Kamińska (prawnik) oraz Tomasz Górecki (psycholog, psychoterapeuta).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzanie sposobu traktowania osób zatrzymanych, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawienie rekomendacji właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków zapewnionych osobom pozbawionym wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, mając na uwadze odpowiednie standardy organizacji międzynarodowych.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- wysłuchano informacji na temat funkcjonowania Komisariatu, przedstawionej przez nadkom. Dariusza Głowczaka – Zastępcę Komendanta Komisariatu,
- przeprowadzono rozmowy z funkcjonariuszami Policji pracującymi w Komisariacie;
- przeprowadzono inspekcję samochodów służbowych;

- przeprowadzono ogląd pomieszczeń Komisariatu (pokoje policjantów, sanitariatów, dyżurki oficera dyżurnego, magazynu uzbrojenia etc.);
- dokonano analizy rejestrów i wybranej dokumentacji prowadzonej w Komisariacie;
- wykonano dokumentację fotograficzną.

Przedstawiciele KMPT poinformowali Zastępcę Komendanta Komisariatu Policji Warszawa - Włochy nadkom. Dariusza Głowczaka o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień. Ponadto po zakończeniu wizytacji poddano analizie dokumentację i informacje przekazane przez I Zastępcę Komendanta Rejonowego Policji Warszawa III¹.

W przedmiocie zainteresowania przedstawicieli KMPT każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: traktowanie osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy, warunki materialne zatrzymania, funkcjonowanie w praktyce podstawowych zabezpieczeń chroniących osoby pozbawione wolności przed złym traktowaniem, kwalifikacje personelu.

W niniejszym raporcie uwzględniono obszary, które wymagają wzmocnienia z punktu widzenia zapobiegania torturom i innym formom złego traktowania osób pozbawionych wolności (pkt. 5). Raport opisuje również problemy systemowe wymagające zmiany obowiązującego prawa lub praktyki jego stosowania (pkt. 4).

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. osoba zatrzymana, świadek, pracownik Komisariatu, członek rodziny, inna osoba) lub organizacja, która przekazała KMPT informację nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że *żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaże, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.*

3. Charakterystyka placówki

Wizytowany Komisariat podlega Komendzie Rejonowej Policji III – Ochota, Ursus, Włochy, mieszczącej się przy ul. Opaczewskiej 8.

¹ Pismo z dnia 4.01.2019 r., sygn.. KRP-Ws-64/19/4401/18.

W wizytowanym Komisariacie funkcjonują dwa wydziały: Wydział Prewencji i Wydział Kryminalny. W czasie wizytacji na terenie jednostki nie przebywały osoby zatrzymane.

4. Problemy systemowe

4.1. Dostęp osób zatrzymanych do lekarza

Niezależne badanie lekarskie i właściwe dokumentowanie urazów stwierdzonych podczas badania uznawane jest za podstawową i minimalną gwarancję chroniącą przed torturami i przemocą, silnie podkreślaną przez międzynarodowe instytucje monitorujące traktowanie osób pozbawionych wolności – Podkomitet ds. Prewencji Tortur ONZ (SPT)² oraz Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)³.

Według polskiego prawa krajowego, zgodnie z art. 244 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. 1997 Nr 89, poz. 555, ze zm.) zatrzymanemu przysługuje prawo m.in. do dostępu do pierwszej pomocy medycznej. Natomiast § 1. ust. 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w *sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1102) określa, że obowiązkowemu badaniu lekarskiemu są poddawane: osoby żądające badania lekarskiego, posiadające widoczne obrażenia ciała niewskazujące na stan nagłego zagrożenia zdrowotnego, oświadczające, że cierpią na schorzenia wymagające stałego lub okresowego leczenia, którego przerwanie powodowałoby zagrożenie życia lub zdrowia, kobiety karmiące piersią i w ciąży, osoby chore zakaźnie, osoby z zaburzeniami psychicznymi, nieletni po spożyciu alkoholu lub innego, podobnie działającego środka.

Warto w tym miejscu przypomnieć rekomendacje wydane przez CPT po wizycie w Polsce w 2013 r. i 2017 r., które mówią o tym, by osoby pozbawione wolności przez policję miały zagwarantowane *explicite* prawo dostępu do lekarza (w tym także prawo dostępu do dowolnie wybranego lekarza, co oznacza, że badanie przez takiego lekarza może być przeprowadzone na koszt osoby zatrzymanej) od samego początku pozbawienia wolności.

² Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 45-48; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/3, § 57-61; Raport SPT z wizyty w Peru, CAT/OP/PER/1, § 20; Raport SPT z wizyty w Szwecji, CAT/OP/SWE/1, § 62-64.

³ European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). Zob. Drugie Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf (92) 3, § 36-38; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2014) 21, § 26, 30.

Odpowiednie przepisy powinny gwarantować prawo żądania dostępu osoby zatrzymanej do lekarza w każdych okolicznościach; ani funkcjonariusze policji, ani żadne inne podmioty nie mogą oceniać zasadności takich żądań⁴.

Wszystkie badania lekarskie winny być przeprowadzane poza zasięgiem słuchu oraz, jeżeli lekarz nie zarządzi inaczej, poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy policji. Komitet zaleca także, by informacje dotyczące zdrowia zatrzymanych były przechowywane w sposób zapewniający ich poufność. Personel lekarski może udzielać funkcjonariuszom jedynie niezbędnych informacji o stanie zdrowia zatrzymanych, informacja taka powinna jednak ograniczać się do minimum pozwalającego na zapobieżenie poważnemu ryzyku [grożącemu] osobie zatrzymanej lub innym osobom, chyba że osoba zatrzymana wyraża zgodę na udzielanie dodatkowych informacji [o swoim stanie zdrowia]⁵.

KMPT zachęca do zweryfikowania praktyki obowiązującej wśród funkcjonariuszy wizytowanego Komisariatu w zakresie przeprowadzania badań lekarskich wszystkich osób zatrzymywanych, mając na względzie powyższe standardy międzynarodowe.

4.2. Dostęp do obrońcy od początku zatrzymania

Zgodnie z art. 245 § 1 Kodeksu postępowania karnego zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę; w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny. Z tego prawa mogą jednakże korzystać osoby, które samodzielnie lub za pośrednictwem bliskich mają możliwość zaangażowania obrońcy z wyboru.

KMPT podkreśla, że dostęp osoby zatrzymanej do prawnika jest pojęciem szerszym niż udzielanie pomocy prawnej i zapewnienie obrony w postępowaniu karnym. Taki kontakt stanowi podstawową i minimalną gwarancję prewencji tortur.

Skuteczne zapobieganie torturom wymaga działań systemowych. Dostęp do obrońcy od początku zatrzymania, w połączeniu z nadzorem miejsc pozbawienia wolności wykonywanym przez niezależne organy, sąd i prokuraturę oraz możliwość wnoszenia skarg do niezależnego organu zajmującego się badaniem zarzutów złego traktowania, są kluczowymi zabezpieczeniami przed torturami⁶. Istotne, by dostęp do obrońcy był

⁴ Raport z wizyty Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) przeprowadzonej w Polsce w dniach 5 - 17 czerwca 2013 r.

⁵ Raport z wizyty Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) przeprowadzonej w Polsce w 2017 r.

⁶ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, CAT/OP/MDV/1, § 63.

zapewniony od samego początku zatrzymania i przez cały okres pozbawienia wolności⁷. Powyższy problem był już sygnalizowany Ministrowi Sprawiedliwości przez Rzecznika Praw Obywatelskich⁸.

Na problem dostępu w Polsce do obrońcy zwraca też uwagę CPT, podkreślając w swoim najnowszym raporcie z wizyty w 2017 r., że dostęp do prawnika stanowi podstawowe zabezpieczenie przed złym traktowaniem, mimo tego praktyczny dostęp zatrzymanych do realizacji tego prawa nadal jest w Polsce problemem⁹. Ponadto w polskim prawie brak jest przepisów przewidujących wyznaczenie obrońcy z urzędu przed etapem postępowania sądowego. W związku z tym osoby zatrzymane, które nie są w stanie zapłacić za usługi prawne, są faktycznie pozbawione prawa dostępu do prawnika¹⁰. Komitet wskazuje też, że w jego ocenie osoby zatrzymane przez Policję nadal są narażone na znaczne ryzyko niewłaściwego traktowania i polskie władze powinny zintensyfikować swoje wysiłki w tym obszarze¹¹.

W wizytowanym Komisariacie lista adwokatów z urzędu znajduje się w dyżurce oficera dyżurnego. Z informacji uzyskanych podczas wizytacji wynika, że, jeśli zatrzymany chce skorzystać z listy adwokatów jest mu ona udostępniana tylko i wyłącznie na jego prośbę. Funkcjonariusze nie informują jednakże osób zatrzymanych o istnieniu takiej listy.

W celu zwiększenia gwarancji dostępu do obrońcy KMPT zaleca informowanie o istnieniu listy adwokatów i udostępnianie jej w przypadku zgłoszenia takiej chęci.

Powyższy standard jest zgodny z rekomendacjami CPT, który zalecał sporządzenie, we współpracy z samorządem prawniczym, list prawników z urzędu, dostępnych dla osób zatrzymanych, które powinny być dostępne w każdym komisariacie Policji¹².

5. Obszary wymagające poprawy

5.1. Traktowanie

Delegacja KMPT nie uzyskała informacji wskazujących na stosowanie przez funkcjonariuszy tortur lub złego traktowania osób zatrzymanych. Niepokój budzi jednak praktyka profilaktycznego stosowania kajdanek podczas przesłuchań. Z rozmów funkcjonariuszami wynika, że niekiedy osoba przesłuchiwana ma założone kajdanki z tyłu.

⁷ Zob. Raport SPT z wizyty w Togo, CAT/OP/TGO/1, § 115.

⁸ Zob. Wystąpienia Generalne RPO do Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.04.2017 r. i 27.09.2018 r., KMP.570.3.2017.RK.

⁹ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 23.

¹⁰ Tamże, § 25.

¹¹ Tamże, § 21.

¹² Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, § 17; Raport CPT z wizyty na Słowenii, CPT/Inf (2017) 27, § 15.

Taka praktyka stwarza ryzyko złego traktowania. Budzi też wątpliwości w odniesieniu do zasady proporcjonalności wskazanej w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego.

Zgodnie z ustawą o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej kajdanek można użyć m.in. w celu zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia oraz prewencyjnie, w celu zapobieżenia ucieczce i objawom agresji lub autoagresji¹³. KMPT przypomina, że kajdanki powinny być jednak wykorzystywane proporcjonalnie do stopnia zagrożenia i tylko wówczas, gdy są niezbędne dla celu ich użycia¹⁴.

W ocenie KMPT kajdanki nie powinny być profilaktycznie stosowane wobec wszystkich osób zatrzymanych, a tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku. Kajdanki nie powinny być zbyt ciasno zapięte (może to powoływać urazy mechaniczne) i należy je stosować tylko tak długo, jak jest to absolutnie niezbędne.

Powyższy standard jest zgodny z rekomendacjami CPT i SPT¹⁵. Co więcej, CPT wskazuje, że kajdanki nie powinny być stosowane podczas przesłuchań lub rozpytań podejrzanych¹⁶.

Nie powinny być też stosowane jako zasada w czasie transportu¹⁷. Ich użycie powinno być uzasadnione oceną ryzyka w konkretnym przypadku, kiedy ich zastosowanie wydaje się absolutnie konieczne. Powinny być wówczas stosowane w sposób, który eliminuje ryzyko zranienia osoby konwojowanej¹⁸. Należy unikać zakładania ich na ręce trzymane z tyłu z uwagi na możliwość niewygody dla zatrzymanego i ryzyko obrażeń w razie wypadku. Z rozmów z funkcjonariuszami wynika jednak, że w odniesieniu do wizytowanego Komisariatu osoba zatrzymana (np. za posiadanie narkotyków), która jest konwojowana, ma profilaktycznie ręce skute z tyłu.

¹³ Zob. art. 11 pkt. 9, 1-11, 13 i 14; art. 13 ust. 1, art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1834).

¹⁴ Zob. art. 6 ust. 1 w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 2 lit. a) ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

¹⁵ Zob. Raport CPT z wizyty we Francji, CPT/Inf (2017) 7, § 13; Raport CPT z wizyty na Cyprze, CPT/Inf (2018) 16, § 15; Raport CPT z wizyty w Holandii, CPT/Inf (2017) 1, § 13; Raport CPT z wizyty w Belgii, CPT/Inf (2018) 8, § 18; Raport CPT z wizyty w Hiszpanii, CPT/Inf (2017) 34, § 8; Raport CPT z wizyty w Wielkiej Brytanii, CPT/Inf (2017) 9, § 14; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53; Raport CPT z wizyty na Gibraltarze, CPT/Inf (2015) 40, § 11; Raport CPT z wizyty w Rosji, CPT/Inf (2013) 41, § 28; Raport SPT z wizyty w Chile, CAT/OP/CHL/1, § 45-46; Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 110-112.

¹⁶ Zob. Raport CPT z wizyty w Kosowie, CPT/Inf (2009) 3, § 38.

¹⁷ Zob. Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 110-111; Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures.

¹⁸ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

CPT podkreśla, że konwojowani powinni być przewożeni w bezpiecznych furgonetkach, co eliminuje konieczność zakładania kajdanek podczas podróży¹⁹.

O tym, że kajdanki nie powinny być stosowane automatycznie podczas każdego transferu zatrzymanych, mówią też eksperci z Uniwersytetu w Essex. Zwracają oni uwagę na konieczność przeciwdziałania ewentualnym fizycznym uszczerbkom pasażerów, które mogą wystąpić, gdy są oni skuci, a pojazd hamuje lub ulegnie wypadkowi. Stosowanie kajdanek ogranicza bowiem zdolność zatrzymanych do ochrony przed upadkiem²⁰.

Za niedopuszczalne należy uznać stosowanie kajdanek w trakcie badań lekarskich lub przykuwanie zatrzymanego do łóżka podczas pobytu w szpitalu. Taka praktyka narusza godność człowieka, utrudnia właściwe leczenie, hamuje rozwój właściwej relacji na linii lekarz-pacjent i może być szkodliwa dla obiektywności ustaleń medycznych²¹.

5.2. Podstawowe zabezpieczenia chroniące przed torturami

a) Prawo do informacji i mechanizm skargowy

Otrzymanie przez osobę pozbawioną wolności zrozumiałych i aktualnych informacji o istotnych kwestiach, np. przysługujących prawach, obowiązujących procedurach, sposobie składania skarg, zwiększa poczucie bezpieczeństwa, pozwala odgrywać aktywną rolę w zabezpieczaniu własnych praw, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych, przez co pełni rolę prewencyjną w zapobieganiu przemocy. Szczególnie istotna jest tutaj sytuacja cudzoziemców, którzy najczęściej nie znają języka polskiego oraz prawa i procedur obowiązujących w Polsce. Wizytowany Komisariat dysponuje listą tłumaczy przysięgłych, którzy w razie potrzeby są wzywani. Policjanci nie zgłaszali w tym zakresie problemów.

Znaczenie prawa do informacji i możliwości składania skarg podkreślają też standardy międzynarodowe oraz rekomendacje SPT i CPT²². W swoim ostatnim sprawozdaniu

¹⁹ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures; Raport CPT z wizyty w Irlandii, CPT/Inf (2007) 40, § 101; Raport CPT z wizyty w Wielkiej Brytanii, CPT/Inf (2006) 28, § 23; Raport CPT z wizyty na Węgrzech, CPT/Inf (2006) 20, § 126; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

²⁰ Zob. Essex paper 3 Initial guidance on the interpretation and implementation of the UN Nelson Mandela Rules, Penal Reform International Head Office i Human Rights Centre University of Essex, February 2017, Use of restraints, s. 57.

²¹ Zob. Raport CPT z wizyty w Hiszpanii, CPT/Inf (96) 9 [Part 1], § 150; Essex paper 3 Initial guidance on the interpretation and implementation of the UN Nelson Mandela Rules, Penal Reform International Head Office i Human Rights Centre University of Essex, February 2017, s. 57 i 163.

²² Zob. Wzorcowe reguły minimalne Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczące postępowania z więźniami (Reguły Mandeli), Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 17 grudnia 2015 r., Reguły nr 54, 55 i 56.; Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r., Zasada 10; Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.), art. 5 ust. 2; Raport SPT z wizyty w Peru, CAT/OP/PER/1, § 67; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/3, § 43-44; Raport SPT z wizyty w Togo, CAT/OP/TGO/1, § 77-78; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 35-36; Drugi Raport Generalny CPT, CPT/Inf (92) 3, § 37; Dwunasty Raport

z działalności w 2017 r. CPT podkreśla, że efektywnie działające mechanizmy skargowe stanowią fundamentalną gwarancję prewencji tortur. Mogą nie tylko łagodzić napięcia między osobami pozbawionymi wolności i personelem, ale także poprzez zapewnienie, że skargi są traktowane poważnie, przyczynić się do budowania pozytywnych relacji. Państwa europejskie powinny więc zapewnić bezpośredni, bezpieczny i poufny dostęp do organów rozpatrujących skargi, który będzie dostępny we wszystkich miejscach zatrzymań. CPT wskazuje też zestaw standardów, które powinny być stosowane, aby był on w pełni efektywny i spełniał swoją zapobiegawczą rolę²³.

W wizytowanym Komisariacie w widocznym miejscu umieszczona jest informacja dotycząca przyjęć interesantów przez Komendanta Komisariatu w celu złożenia skargi lub wniosku, po uprzednim telefonicznym umówieniu się. W okresie od 01.01.2017 r. do dnia wizytacji wobec funkcjonariuszy pełniących służbę w Komisariacie Policji Warszawa Włochy prowadzono w jednym przypadku czynności wyjaśniające w sprawie informacji przekazanej telefonicznie do dyżurnego KSP dotyczącej interwencji wobec osoby w lokalu na terenie dzielnicy Włochy, przy czym w świetle art. 20 OPCAT informacja ta dotyczyła naruszenia mogącego godzić w prawo osoby doświadczającej interwencji ze strony funkcjonariuszy, czy stanowić naruszenie praw tej osoby. Przeprowadzone czynności nie wykazały jednak, aby doszło do nadużyć ze strony policjantów.

W celu zwiększenia skuteczności dostępu do zewnętrznych mechanizmów skargowych KMPT rekomenduje natomiast, by przy wejściu do Komisariatu i na jej terenie wyeksponować dane teleadresowe instytucji stojących na straży praw człowieka - Rzecznika Praw Obywatelskich (wraz z numerem bezpłatnej infolinii 0 800 676 676), Rzecznika Praw Dziecka, wybranych organizacji pozarządowych (np. Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Stowarzyszenia Amnesty International), właściwej miejscowo Prokuratury, Biura Spraw Wewnętrznych Policji.

Warto podkreślić, że realizacja powyższego zalecenia nie skutkuje dużymi nakładami finansowych, co w odniesieniu do ich znaczenia i skuteczności przemawia za ich wprowadzeniem.

Generalny CPT, CPT/Inf (2002) 12, § 44; Dwudziesty Siódmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2018) 4, § 68-91; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2014) 21, § 31.

²³ Dwudziesty Siódmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2018) 4, § 68-91.

b) Badanie lekarskie

Z rozmów przeprowadzonych z funkcjonariuszami wynika, że badania lekarskie osób zatrzymanych z uwagi na bezpieczeństwo i możliwość ucieczki odbywają się w asyście policjanta.

KMPT chciałby w tym miejscu podkreślić znaczenie poufności badań medycznych i ich roli w zapobieganiu złemu traktowaniu zatrzymanych. Obecność funkcjonariusza podczas badania osłabia mechanizm zapobiegawczy mający przeciwdziałać przemocy. W obecności policjanta zatrzymany może nie czuć się na tyle swobodnie, by opowiedzieć lekarzowi o sposobie, w jaki był traktowany oraz udzielić pełnych informacji dotyczących swojego stanu zdrowia, przyjmowanych leków, leczenia czy odbytych konsultacji psychiatrycznych. Taka praktyka rodzi też ryzyko naruszenia intymności zatrzymanego, poszanowania jego godności i tajemnicy lekarskiej.

Doświadczenie KMPT wskazuje, że obecność funkcjonariusza podczas badania jest szkodliwa dla budowania właściwej relacji pomiędzy lekarzem, a pacjentem i zwykle nie jest konieczna z punktu widzenia bezpieczeństwa personelu medycznego, czy udaremnienia ucieczki.

Jedyną sytuacją, w której dopuszczalny jest udział funkcjonariusza w trakcie badania jest sytuacja, gdy lekarz lub inny pracownik służby zdrowia wprost poprosi o taką asystę (np. w obawie o bezpieczeństwo). Taką sytuację reguluje rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz.U. z 2012 r., poz. 1102), które stanowi: *Decyzję o obecności policjanta w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej podejmuje lekarz wykonujący to badanie (§ 4 ust. 2).*

Obecność funkcjonariuszy podczas badań jako zasady, krytykował również CPT w kolejnych raportach z wizyt okresowych w Polsce (w 2009 r., 2013 r. i 2017 r.). Zalecał wówczas polskim władzom, by wszystkie badania lekarskie były przeprowadzane poza zasięgiem słuchu oraz, jeżeli lekarz nie zarządzi inaczej, poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy Policji. Zachęcał też do wypracowania alternatywnych rozwiązań mających na celu pogodzenie wymogów bezpieczeństwa i zasady tajemnicy lekarskiej²⁴.

CPT wskazał również na konieczność zachowania poufności dokumentacji medycznej zatrzymanego. Funkcjonariusze nie pełniący funkcji medycznych nie powinni mieć dostępu do informacji o postawionych zatrzymanemu diagnozach lub zaświadczeń dotyczących

²⁴ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2014) 21, § 30; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2011) 20, § 28; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 27.

przyczyny obrażeń. Personel medyczny powinien udzielać funkcjonariuszom jedynie niezbędnych informacji o stanie zdrowia, pozwalających na przeciwdziałanie wystąpieniu poważnemu ryzyku grożącemu osobie zatrzymanej lub innym osobom²⁵.

Na odpowiedni standard badań lekarskich aresztantów zwraca też uwagę SPT. W ostatnim raporcie z wizyty na Ukrainie w 2016 r., Podkomitet zwrócił uwagę na fakt realizacji badań medycznych w obecności osób nie wchodzących w skład personelu medycznego (np. członków konwoju, strażników). Wskazał, że taka praktyka narusza poufność badania i może zniechęcać do dyskusji na temat obrażeń powstałych w wyniku tortur i złego traktowania. SPT zalecił władzom Ukrainy, by wszystkie badania odbywały się z zachowaniem zasady poufności lekarskiej, w obecności wyłącznie personelu medycznego²⁶.

c) Dostęp do prawnika

W ocenie KMPT zmiany wymaga sposób organizacji spotkań obrońców i pełnomocników z klientami. Z rozmów z funkcjonariuszami wynikało bowiem, że prawnik nie zawsze ma możliwości swobodnej rozmowy z zatrzymanym lub osobą przesłuchiwaną. Niektórzy funkcjonariusze, z obawy przed mactwem w sprawie umożliwiają taki kontakt jedynie w swojej obecności, w pokojach służbowych.

Kontakt prawnika z klientem powinien mieć charakter absolutnie poufny i odbywać się poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariusza. Inna praktyka stwarza ryzyko, że osoba pozostająca w dyspozycji Policji, w obawie o możliwość odwetu za przekazane informacje, nie poinformuje prawnika o faktycznym sposobie traktowania oraz nie pokaże posiadanych obrażeń.

Zgodnie z Kodeksem postępowania karnego zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę. Jedynie w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie obecny przy takiej rozmowie²⁷.

Nadzorowanie przez funkcjonariuszy spotkań zatrzymanego z obrońcą spotkało się z krytyką CPT. W raportach z wizyt okresowych w Polsce CPT wskazał, że taka praktyka jest całkowicie nie do zaakceptowania i zalecił, by w każdym przypadku osoby zatrzymane przez

²⁵ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 27.

²⁶ Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/3, § 53 i 58.

²⁷ Zob. art. 245 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1987).

Policję mogły skorzystać ze swojego prawa do skonsultowania się z prawnikiem na osobności²⁸.

CPT podkreśla, że *prawo dostępu do prawnika musi obejmować prawo do spotkania się z nim na osobności. Rozumiana jako gwarancja przeciwko niewłaściwemu traktowaniu (niezależnie od środków służących zapewnieniu sprawiedliwego procesu sądowego), fizyczna obecność prawnika jest niezbędna dla realizacji tego prawa przez zatrzymanego. Jest to jedyny sposób umożliwiający dokonanie rzetelnej oceny stanu fizycznego i kondycji psychicznej takiej osoby. W przypadku, gdy spotkanie z prawnikiem nie ma miejsca na osobności, osoba zatrzymana może nie czuć się na tyle swobodnie, by móc bez skrępowania wskazać sposób, w jaki jest traktowana*²⁹. CPT wskazuje też, że obecność funkcjonariusza Policji podczas rozmowy z obrońcą jest sprzeczna z zasadą poufności kontaktów między prawnikami, a osobami, którym pomagają³⁰.

Na konieczność zapewnienia przez władze absolutnej poufności komunikacji między prawnikiem a klientem wskazuje też SPT³¹.

KMPT zaleca zapewnienie poufności komunikacji między obrońcami lub pełnomocnikami, a ich klientami. Warto podkreślić, że realizacja powyższego zalecenia jest realna do wprowadzenia, gdyż w opinii Zastępcy Komendanta taki kontakt może być umożliwiony w pomieszczeniu zlokalizowanym na parterze Komisariatu, które niegdyś pełniło rolę pomieszczenia przejściowego, ze zdemontowanym zamkiem, obecnie nie używanym.

d) Monitoring i nagrywanie przesłuchań

W wizytowanej jednostce czynności przesłuchania nie są nagrywane, mimo iż procedura karna przewiduje możliwość rejestracji obrazu lub dźwięku³². Taka sytuacja w przypadkach braku obecności osoby trzeciej (np. obrońcy) stwarza ryzyko złego traktowania.

CPT kilkakrotnie podkreślał, że rejestracja przesłuchań w formie elektronicznej (audio i/lub wideo) stanowi ważną dodatkową ochronę przed złym traktowaniem osób zatrzymanych. Dlatego też zaleca się systematyczne rejestrowanie takich czynności. Rejestracji powinno też podlegać wstępne rozpytanie przez oficerów operacyjnych. CPT zaleca ponadto wyposażenie

²⁸ Zob. Raporty CPT z wizyt w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 26; CPT/Inf (2014) 21, § 26; CPT/Inf (2011) 20, § 27.

²⁹ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2014) 21, § 26.

³⁰ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2011) 20, § 27.

³¹ Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/3, § 47-52.

³² Zob. art. 147 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1987).

komisariatów w specjalne sale przesłuchań ze sprzętem audio i / lub wideo do rejestrowania przesłuchań policyjnych³³.

W ocenie CPT rejestracja czynności policyjnych może zapewnić kompletny i autentyczny zapis przebiegu rozmowy z zatrzymanym, znacznie ułatwiając w ten sposób zbadanie wszelkich zarzutów złego traktowania. Taki instrument służy też ochronie samych funkcjonariuszy przed bezpodstawnymi zarzutami fizycznego znęcania się lub nacisku psychologicznego. Nagrywanie przesłuchań i rozpytań eliminuje także ryzyko, że oskarżeni fałszywie zaprzeczą, że w ogóle złożyli oświadczenia określonej treści³⁴.

Eksperti podkreślają ponadto, że rejestracja przesłuchań policyjnych umożliwia zachowanie oryginalnych dowodów komunikacji werbalnej, ogranicza skargi na nadużycia policji i może być też przydatna do celów szkoleniowych³⁵. Zmniejsza też ryzyko osłabienia dowodów z uwagi na wątpliwości, czy zeznanie lub wyjaśnienie zostało złożone dobrowolnie. Wyłączenie takich dowodów stwarza ogromne koszty dla wymiaru sprawiedliwości³⁶.

KMPT zaleca rejestrację dźwięku i obrazu podczas przesłuchań.

5.3. Rejestry

W Komisariacie prowadzone są następujące rejestry: Ewidencja wyjść funkcjonariuszy z komisariatu, Ewidencja pobierania i zdawania przedmiotu przeznaczonego do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, Książka wydania broni, Zeszyt sprawdzenia sposobu pełnienia służby, Książka przebiegu służby, Zeszyt przyjęć interesantów oraz Książka ewidencji przepustek jednorazowych. Ta ostatnia dostępna jest w dyżurce oficera dyżurnego, odnotowywane są w niej następujące informacje: imię i nazwisko osoby wchodzącej do Komisariatu, nr i seria dowodu osobistego, do kogo dana osoba została skierowana oraz data i godzina wejścia. Delegacja KMPT odnotowała, że wpisy w książce kończyły się z datą 5.12.2018 r., przy czym w samym dniu wizyty delegacji KMPT w Komisariacie przebywało kilka osób, które nie były odnotowane. Można zatem przypuszczać, że Książka ta wypełniana jest wybiórczo. Z kolei w Ewidencji pobierania

³³ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, § 16; Raport CPT z wizyty w Azerbejdżanie, CPT/Inf (2018) 37, § 42; Raport CPT z wizyty na Litwie, CPT/Inf (2018) 2, § 23; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 30; Raport CPT z wizyty w Rosji, CPT/Inf (2013) 41, § 28, pkt. 3.

³⁴ Zob. Raport CPT z wizyty w Azerbejdżanie, CPT/Inf (2018) 37, § 42, przypis 5; Raport CPT z wizyty na Litwie, CPT/Inf (2018) 2, § 23, przypis 7.

³⁵ Zob. Seminar Report Seminar on combatting torture during police custody and pre-trial detention 22-23 March 2018 in Copenhagen, Denmark.

³⁶ Zob. 2017 Symposium on Procedural Safeguards in the first hours of police custody Outcome Report, APT, s. 22.

i zdawania przedmiotu przeznaczonego do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej pojawiają się tylko podpisy osoby przyjmującej przedmiot, bez podania daty.

W związku z powyższym KMPT zaleca dokładne odnotowywanie we wszystkich prowadzonych rejestrach ruchu osobowego na terenie obiektu daty i godziny przybycia i opuszczenia wszystkich przebywających na terenie Komisariatu. Taka praktyka pozwoli na określenie czasu przebywania w placówce poszczególnych osób oraz wzmocni transparentność realizowanych z nią czynności. KMPT w przypadku prowadzonych rejestrów broni i przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej odnotowywanie daty i godziny ich pobrania i zdania wraz z podpisem funkcjonariusza pobierającego i zdającego ww. przedmiot.

Warto podkreślić w tym miejscu podkreślić, że dobrze prowadzony rejestr pobytu osób w jednostce stanowi ważne zabezpieczenie przed złym traktowaniem osób pozostających pod nadzorem Policji. Chroni też samych funkcjonariuszy przed fałszywymi pomówieniami ze strony zatrzymanych, a ich przełożonym ułatwia wykonywanie właściwego nadzoru i kontroli.

Na kwestię właściwego rejestrowania obecności wszystkich osób przebywających w komisariatach policji, zwracał uwagę CPT podczas swoich wizyt. Zgodnie z ich stanowiskiem w przypadkach, gdy dana osoba zostanie zatrzymana lub wezwana przez funkcjonariuszy (niezależnie od przyczyny, w tym w celu odbycia wstępnej rozmowy z funkcjonariuszami operacyjnymi), jej obecność na komisariacie zawsze powinna być odpowiednio zarejestrowana. Zapisy powinny określać w szczególności: kto został doprowadzony lub wezwany, przez kogo, na czyje zlecenie, o której godzinie, z jakiego powodu, w jakim charakterze (podejrzany, świadek, itp.), komu została przekazana dana osoba i kiedy osoba opuściła pomieszczenia policji. Wszyscy funkcjonariusze powinni zostać też przeszkoleni w tym zakresie³⁷.

CPT podkreślił, że wymóg właściwego rejestrowania faktu pozbawienia wolności jest jedną z najbardziej podstawowych gwarancji przeciwko złemu traktowaniu. Dokładne rejestrowanie wszystkich aspektów okresu zatrzymania ułatwia kontrolę nad przestrzeganiem przepisów prawnych dotyczących osób pozostających w dyspozycji organów ścigania oraz przeciwdziała fałszywym oskarżeniom kierowanym przeciwko funkcjonariuszom³⁸.

Warto wskazać, że także w Polsce dochodziło w przeszłości do stosowania tortur przez funkcjonariuszy podczas nieformalnych rozpytań, na terenie komisariatów. Analiza wyroków

³⁷ Zob. Raporty CPT z wizyty na Ukrainie: CPT/Inf (2014) 15, § 71; CPT/Inf (2017) 15, § 17; CPT/Inf (2018) 41, § 29, 44-45.

³⁸ Zob. Raport CPT z wizyty na Ukrainie, CPT/Inf (2018) 41, § 44.

sądowych była przedmiotem wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Sprawiedliwości³⁹.

5.4. Warunki bytowe

Komisariat znajduje się w dwukondygnacyjnym budynku. Przesłuchania odbywają się w pokojach policjantów, które znajdują się na piętrze. Pokoje policjantów są niewielkie, przy czym w nich odbywa się większość czynności, w tym rozpytania i przesłuchania. Podczas rozmowy z funkcjonariuszami delegacja KMPT stwierdziła, że podczas przesłuchania na tej ciasnej przestrzeni może być stłoczonych nawet 6 osób, w związku z czym treść rozmowy jest słyszana przez innych funkcjonariuszy lub innych przesłuchiwanym w tym samym czasie i w tym samym pokoju. W opinii funkcjonariuszy takie sytuacje nie należą do rzadkości.

Takie warunki nie gwarantują pełnej intymności przy zgłaszaniu swojego problemu lub składaniu zeznań (brak dyskrecji, dyskomfort związany z niewygodą i niskim standardem przestrzeni może się wiązać z dodatkowym stresem).

Warunki lokalowe w ocenie delegacji KMPT są złe. Budynek jest w niezadowolającym stanie technicznym: małe zagracone pokoje policjantów, złej jakości wyeksploatowane meble, psujący się sprzęt kwaterunkowy, niewystarczająca ilość przyborów biurowych. Zaniedbanie i wyposażenie budynku dość mocno odstaje od np. innych komisariatów z terenu Warszawy.

Nie ulega wątpliwości, że praca w takich warunkach jest frustrująca dla pracowników. Policjanci są zmęczeni psychicznie, narażeni na ryzyko wypalenia zawodowego. Nie tworzy się jednocześnie odpowiedniej przestrzeni dla osób tam przebywających.

W Komisariacie brak jest również zainstalowanego monitoringu wizyjnego, jak również oddzielnego pokoju okazań.

W ocenie delegacji KMPT konieczne jest wsparcie finansowe dla Komisariatu i poprawa warunków lokalowych.

5.5. Personel

KMPT widzi potrzebę merytorycznego wsparcia funkcjonariuszy. Z udostępnionego wizytującym wykazu szkoleń wynika, że policjanci byli szkoleni z tematu przeciwdziałania przemocy motywowanej homofobią w Polsce. Nie jest znany natomiast harmonogram szkoleń na 2019 rok.

³⁹ Zob. Wystąpienie Generalne RPO do Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.04.2017 r. KMP.570.3.2017.RK.

KMPT zaleca w tym względzie, by do programów szkoleń i kursów policyjnych włączyć zagadnienia związane z: zapobieganiem i minimalizowaniem użycia przemocy w chwili zatrzymania, Protokołem stambulskim, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem oraz przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu. Zagadnienia te wydają się również istotne

Jak bowiem wskazuje SPT *szkolenie personelu powinno mieć charakter prewencyjny i obejmować funkcjonariuszy na wszystkich poziomach. Powinno mieć charakter przekrojowy i zawierać zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka, ukierunkowane na zapobieganie torturom i innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu*⁴⁰.

W ocenie KMPT odpowiednio dobrany i wyszkolony personel policyjny jest w stanie prawidłowo wykonywać swoje obowiązki, bez uciekania się do przemocy. Stanowi też skuteczną gwarancję chroniącą osoby pozbawione wolności przed torturami. Dzięki swojej wiedzy i doświadczeniu oraz możliwości kontaktu z zatrzymanymi, personel może na bieżąco monitorować ich zachowanie i wyłapywać niepokojące sygnały, świadczący o złym traktowaniu. Odwołując się również do standardów CPT, wskazanych w Drugim Sprawozdaniu Ogólnym [CPT/Inf (92) 3]: *głównym czynnikiem w procesie rekrutacji służb porządku publicznego powinny być predyspozycje w zakresie komunikacji interpersonalnej. Ponadto w czasie szkoleń należy położyć szczególny nacisk na rozwijanie umiejętności w tym zakresie, opartych na poszanowaniu godności człowieka. Posiadanie umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej pozwoli funkcjonariuszowi policji czy strażnikowi więziennemu na rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby przekształcić się w przemoc, a także – bardziej ogólnie – doprowadzić do zmniejszenia napięć i podniesienia jakości życia zarówno w policji, jak i ośrodkach pozbawienia wolności – z korzyścią dla wszystkich zainteresowanych* (§ 60 Sprawozdania). Podczas ostatniej wizyty w Polsce w 2017 r. CPT podkreślił także, że należy dążyć do przeszkolenia personelu w zakresie rozwiązywania konfliktów oraz stosowania strategii i technik deeskalacji konfliktu na różnych poziomach komunikacji⁴¹.

W ocenie SPT⁴² z kolei, szkolenie personelu powinno mieć charakter prewencyjny i obejmować funkcjonariuszy na wszystkich poziomach. Powinno mieć charakter przekrojowy,

⁴⁰ Zob. Raport SPT z wizyty w Meksyku, CAT/OP/MEX/1, § 95.

⁴¹ Raport dostępny na stronie: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-pola-1>

⁴²Raport SPT z wizyty w Meksyku, CAT/OP/MEX/1, § 95.

zawierając zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka, ukierunkowane na zapobieganie torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu.

Reasumując, szkolenia w wymienionym wyżej zakresie mają wartość prewencyjną i edukacyjną. Wspomniane szkolenia, zawierające w treści zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka i znajomość podstaw pozytywnych oddziaływań psychologicznych, ukierunkowane są na zapobieganie torturom i innym formom przemocy i niewłaściwego traktowania. Jednocześnie szkolenia dla funkcjonariuszy mogą okazać się niezwykle przydatne i szczególnie ważne w kontekście potencjalnych zagrożeń opisanych w pkt. 5.1. oraz 5.4. niniejszego raportu.

KMPT rekomenduje też zapoznanie policjantów z *Podręcznikiem skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania (Protokołem Stambulskim)*.

Protokół Stambulski zawiera m.in. standardy międzynarodowe w zakresie ochrony praw człowieka i prewencji tortur oraz wskazówki dotyczące prowadzenia skutecznych dochodzeń w sprawach o tortury, np. w zakresie metodyki przesłuchań ofiary i świadka, pozyskiwania i zabezpieczania dowodów rzeczowych (w tym dowodów natury medycznej), informacji które należy pozyskać w toku śledztwa, gromadzenia i analizowania dokumentacji. Zwraca też uwagę na psychiczne konsekwencje tortur oraz znaczne ryzyko retraumatyzacji ofiary. Powyższy podręcznik będzie zatem cennym narzędziem szkoleniowym policjantów.

W przypadku funkcjonariuszy uprawnionych do używania paralizatora (z uzyskanych informacji uprawnionych jest 2 funkcjonariuszy), KMPT, mając na względzie zalecenia CPT sformułowane w raporcie z ostatniej wizyty w Polsce oraz potencjalne ryzyko dla zdrowia, jakie może stanowić użycie urządzenia służącego do obezwładnienia za pomocą energii elektrycznej, prewencyjnie zaleca przypomnienie funkcjonariuszom o zasadach ich właściwego stosowania oraz przeszkolenie ich w zakresie:

- potencjalnych medycznych skutków użycia,
- sytuacji zwiększających ryzyko dla życia i zdrowia,
- standardów międzynarodowych odnoszących się do użycia broni elektrycznej, w szczególności standardów CPT i uwag przedstawionych polskim władzom w sprawozdaniu z wizyty w 2017 r.,
- udzielania pierwszej pomocy⁴³.

⁴³ Zob. Wyciąg z Dwudziestego Sprawozdania Ogólnego pt. *Broń elektryczna*, CPT/Inf (2010) 28-part, Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 21-22; Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the

Szkolenie funkcjonariuszy jest bowiem, jak wskazuje SPT, mechanizmem zapobiegania torturom. Powinno ono obejmować funkcjonariuszy na wszystkich poziomach, mieć charakter prewencyjny, przekrojowy oraz zawierać zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka, ukierunkowane na zapobieganie torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu⁴⁴.

SPT podkreśla również, że personel policyjny powinien być odpowiednio zmotywowany, wynagradzany oraz świadomy w zakresie praw człowieka. Należy też wprowadzić wewnętrzne mechanizmy monitorowania jego pracy w celu zapewnienia przestrzegania międzynarodowych standardów praw człowieka⁴⁵.

CPT z kolei podkreśla znaczenie rozwijania u funkcjonariuszy umiejętności komunikacji interpersonalnej, opartej na poszanowaniu godności człowieka. Taka umiejętność doprowadzi do zmniejszenia napięć i pozwoli funkcjonariuszowi na rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby przekształcić się w przemoc⁴⁶. W celu przeciwdziałania torturom konieczne są również regularne szkolenia zawodowe oficerów operacyjnych i śledczych obejmujące odpowiednie techniki rozmów, przesłuchań i prowadzenia dochodzeń⁴⁷.

W raporcie z wizyty w Polsce w 2017 r. CPT wskazał na konieczność przeszkolenia policjantów z zakresu zapobiegania i minimalizowania użycia przemocy w chwili zatrzymania oraz przypomnienia i egzekwowania zasad właściwego użytkowania paralizatorów⁴⁸. W opinii CPT funkcjonariusze, którym przyznaje się uprawnienie do używania paralizatorów, powinni być poddani specjalnemu doborowi podczas którego należy wziąć pod uwagę ich odporność na stres i roztropność. Program szkolenia zawodowego takich funkcjonariuszy powinien zawierać informacje, kiedy jej użycie jest niewłaściwe z powodów medycznych, jak również szkolenie z zakresu pierwszej pomocy (np. w razie upadku, oparzeń, ran spowodowanych pociskami, zakłócenia pracy serca, stanu delirium z pobudzeniem)⁴⁹.

Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990; Human Rights Committee, General comment No. 36 (2018) on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life, 30 October 2018, CCPR/C/GC/36, § 14.

⁴⁴ Zob. Raport SPT z wizyty w Meksyku, CAT/OP/MEX/1, § 95.

⁴⁵ Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 24.

⁴⁶ Zob. Drugi Raport Generalny, CPT/Inf (92) 3, § 59-60.

⁴⁷ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, § 16; Raport CPT z wizyty w Grecji, CPT/Inf (2017) 25, § 66.

⁴⁸ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 21-22.

⁴⁹ Zob. Wyciąg z Dwudziestego Sprawozdania Ogólnego pt. *Broń elektryczna*, CPT/Inf (2010) 28-part, § 75, 79, 80, 81.

W zakresie stosowania broni elektrycznej i odpowiednich szkoleń funkcjonariuszy wypowiedział się niedawno również Komitet Praw Człowieka ONZ (Human Rights Committee), który wskazał, że stosowanie broni elektrycznej powinno być ograniczone wyłącznie do funkcjonariuszy organów ścigania, którzy przeszli odpowiednie szkolenie i musi być ściśle regulowane, zgodnie z obowiązującymi normami międzynarodowymi, w tym zasadami ONZ dot. użycia siły i broni palnej przez funkcjonariuszy organów ścigania⁵⁰.

6. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca:

6.1. Komendantowi Komisariatu Policji Warszawa Włochy:

1. Stosowanie kajdanek tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku. Kajdanki nie powinny być zbyt ciasno zapięte i należy je stosować tylko tak długo, jak jest to absolutnie niezbędne;
2. Poddawanie badaniom lekarskim wszystkich osób zatrzymanych;
3. Przeprowadzanie badań medycznych poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariusza Policji, chyba że osoba wykonująca badanie podejmie inną decyzję;
4. Podjęcie działań mających na celu polepszenie warunków materialnych w Komisariacie;
5. Wyeksponowanie w widocznych miejscach przy wejściu do Komisariatu oraz na jej terenie danych teleadresowych: instytucji stojących na straży praw człowieka - Rzecznika Praw Obywatelskich (wraz z numerem bezpłatnej infolinii 0 800 676 676), Rzecznika Praw Dziecka, wybranych organizacji pozarządowych (np. Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Stowarzyszenia Amnesty International), właściwej miejscowo Prokuratury, Biura Spraw Wewnętrznych Policji;
6. Zapewnienie poufności komunikacji między obrońcami lub pełnomocnikami, a ich klientami. Kontakt z prawnikiem powinien odbywać się poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariusza;
7. Rejestrację dźwięku i obrazu podczas przesłuchań;

⁵⁰ Zob. Human Rights Committee, General comment No. 36 (2018) on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life, 30 October 2018, CCPR/C/GC/36, § 14; Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990.

8. Dokładne odnotowywanie w Książce ewidencji przepustek jednorazowych daty i godziny przybycia i opuszczenia wszystkich przebywających na terenie Komisariatu;
9. Włączenie do programów szkoleń i kursów policyjnych zagadnień związanych z: zapobieganiem i minimalizowaniem użycia przemocy w chwili zatrzymania, Protokołem Stambulskim, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu.

6.2. Komendantowi Stołecznemu Policji:

1. Zapewnienie środków finansowych na realizację powyższych zaleceń, wymagających nakładów finansowych, w szczególności zabezpieczenie środków finansowych na polepszenie warunków materialnych.